

RADNA VERZIJA NOVOG ZKP REPUBLIKE SRBIJE I EFIKASNOST POSTUPANJA U KRIVIČNIM STVARIMA

Prof. dr Stanko Bejatović

1. Opšte napomene o procesu reforme krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije i njegovim ciljevima

Jedno od obeležja krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije u prvoj deceniji ovog veka je i stalnost procesa reforme. U prilog opravdanosti ispravnosti ovakve jedne konstatacije dovoljno je istaći samo sledeću činjenicu. Proces reforme krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije započet je donošenjem ZKP iz 2001. godine i nastavljen je ne samo njegovim permanentnim izmenama i dopunama (u proseku više od jednom godišnje) već i donošenjem novog Zakonika 2006. godine, njegovim stavljanjem van snage i pre početka primene, obrazovanjem više radnih grupa za izradu Radne verzije novog ZKP i pojavom dve Radne verzije ovog zakonskog projekta u poslednjoj godini dana. Naime, prva Radna verzija novog ZKP predstavljena je stručnoj javnosti na savetovanju Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu održanom septembra meseca 2010. godine na Zlatiboru a druga (prema stavu predlagača konačna) u maju mesecu ove godine.

Iole detaljnija analiza ciljeva rada na svim ovim zakonskim tekstovima počevši od rada na donošnju ZKP iz 2001. godine pa do izrade poslednje Radne verzije ZKP iz maja meseca ove godine pokazuje jednu zajedničku nit svih aktivnosti vezanih za tekući proces reforme srpskog krivičnog procesnog zakonodavstva. To je jedan od ključnih ciljeva koji treba da se postigne kako dosadašnjim intervencijama tako i donošenjem novog ZKP kojim bi trebalo da se okonča ovaj proces reforme krivičnog procesnog zakonodavstva Srbije. To je stvaranje normativne osnove za efikasniji krivični postupak. Ovako formulisani cilj reforme sasvim je opravdan. Kao takav zasnovan je ne samo na činjenici da je efikasnost krivičnog postupka i jedan od važnijih opšteprihvaćenih pravnih standarda međunarodnog karaktera već i na činjenici da je jedino efikasan krivični postupak instrument uspešne borbe protiv kriminaliteta i kao takav odgovara ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Nasuprot ovom, neefikasna primena mera krivične prinude suprotna je ciljevima i generalne i specijalne prevencije. Kao takva može i da ohrabri potencijalne izvršioce krivičnih dela i izaziva, sasvim opravdano, i nezadovoljstvo javnosti čime ova problematika još

više dobija na svom značaju. Iz ovih, i ne samo ovih, razloga obaveza je svakog društva da stvori normativne kao i sve druge preduslove za što uspešnije borbu protiv kriminaliteta, za što uspešnije ostvarivanje ciljeva kriminalne politike uopšte, za što uspešnije funkcionisanje krivičnog pravosuđa. Polazeći od ovog, a imajući u vidu činjenicu da je zakonska norma jedan od izuzetno važnih i potpuno nespornih faktora efikasnosti krivičnog postupka u savremenom krivičnom procesnom pravu traže se rešenja kojima se stvara normativna osnova za što efikasniji krivični postupak. U ovom cilju u savremenoj nauci krivičnog procesnog prava i uporednom krivičnom procesnom zakonodavstvu mogućnosti za povećanje efikasnosti krivičnog postupka, posmatrano sa ovog aspekta, traže se u: merama ubrzanja prehodnog krivičnog postupka (npr. putem širenja načela oportuniteta krivičnog gonjenja; uvođenju posebnih, skraćenih, pojednostavljenih oblika postupanja za lakša krivična dela; smanjivanju sudskih veća i širenju funkcionalne nadležnosti sudije pojedinca; promejenom pristupu pripremanja i vođenja glavnog pretresa; strožijem režimu predlaganja i izvođenja dokaza; ograničenjima u postupcima po pravnim lekovima uz istovremeno smanjenje broja pravnih lekova; sve većoj primeni raznih vidova instituta sporazuma o priznanju krivice i sl. Osnovni kriminalno-politički razlog ozakonjenja ovih instituta i mera je stvaranje normativne osnove za efikasniji krivični postupak, što je jedna od izraženijih slabosti ne samo u Srbiji već i najvećeg broja drugih pravosuđa. U prilog ovog dovoljno je navesti same podatke koji nesumnjivo govore da efikasnost krivičnog postupka u Srbiji nije ni približno na željenom nivou. Ovakvu konstataciju potkrepljuju i zvanični statistički podaci koji govore da preko 50 % svih krivičnih predmeta (od optuženja do pravnosnažnog rešenja) traje preko godinu dana. Ako se ova problematika posmatra sa aspekta proteka vremena od podnošenja krivične prijave do pravnosti rešenja krivične stvari onda je taj vremenski period neuporedivo duži. Dalje u ovom kontekstu pažnju zaslužuje i činjenica da u poslednim godinama raste procenat predmeta čije pravno-snažno rešavanje traje duže od godinu dana, a nije ni mali broj slučajeva kada postupci traju i do deset pa i preko deset godina.

